

21.77x15.09	1/2	עמוד 10	הארץ - כותרת	21/08/2020	74175266-8
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260					

משרד החינוך שוקל לעבור ללשון רבים בבגרויות

המשרד בודק אם להפסיק את השימוש בלשון זכר יחיד. גורמים במשרד הזהירו שהדבר עלול "להכשיר העתקות"

אור קשתי

משרד החינוך בוחן את האפשרות להפסיק את השימוש בלשון זכר יחיד בבחינות הבגרות. במסגרת זו נבדקות חלופות שונות, בהן לשון רבים. זאת על רקע מחקרים שמראים כי שימוש בלשון זכר פוגע בהישגי התלמידות. בחודשים האחרונים נערכו במשרד כמה דיונים בנושא. לצד תמיכה עקרונית במהלך, נראה כי יש גם גורמים בתוך המשרד אשר מתנגדים לו ומוזהירים מפני עוד מתברר כי הנושא כבר נידון במשרד החינוך לפני כמה שנים, אך אז הוחלט שלא לזנוח את הנוסח הקיים, בין השאר מחשש ש"השטח לא בשל". לדברי גורמים במשרד ומוחצה לו, "כיום קשה להצדיק את המשך השימוש בלשון זכר בבחינות".

בתחילת החודש הודיעה אוניברסיטת תל אביב כי הבחינות בכל תחומי הלימוד ינוסחו מעתה בלשון רבים. השינוי בתל אביב ובמוסדות נוספים להשכלה הגבוהה הגיע בעקבות יוזמה של

חברים באקדמיה הצעירה הישראלית (הפועלת במסגרת האקדמיה הלאומית למדעים), שאף נפגשה לפני כמה חודשים בנושא עם יו"ר המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך, ד"ר מירי שלי-סל. הדיון הופסק בעקבות מגפת הקורונה, אך לדברי מקור במשרד האפשרות "נבחנת בחיוב" והטיף פול אמור להתחדש לאחר פתיחת שנת הלימודים. השבוע פנתה בעניין למנכ"ל משרד החינוך, עמית אדרי, גם יעל גוראון, לשעבר האחראית על לימודי האורחות.

הנושא כבר נידון במשרד לפני כמה שנים, אך אז הוחלט כי "השטח לא בשל"

לדברי גורם המעורה בפרטים, במשרד בחנו מחקרים שונים שהראו כי שימוש בשפה המנוגדת למין הנבחן – גברים ונשים כאחד – משפיע באופן שלילי על הישגיה הנבחנים. עם זאת, הפגיעה בנשים גדולה יותר, והדבר גם קשור

לתחום הנבדק. מבחני הבגרות מנוסחים בלשון זכר, מההוראות הכלליות ("ישום בראש כל תשובה את מספר הפרק" או "אל תעתיק את השאלה") ועד אחרון הסעיפים – "קרא", "הדגם", "חשב", "תאר". במסגרת הדיונים במשרד החינוך, נבדקה האפשרות להוסיף "לזכר" לשאלות ("ענה/עני"), אך לדברי אחד הגורמים החשש הוא מ"פגיעה ברצף הקריאה". אפשרות נוספת שנבחנה היא השימוש בלשון רבים, אך במשרד החינוך יש גורמים שהזהירו מפניה, בטענה כי היא עלולה "להכשיר העתקות". לטענת המתנגדים, שאם לה בנוסח "כתבו את התשובה" או "הביעו את עמדתכם" עלולה להיפרש על ידי התלמידים כהכרחי שתתאחד את השני בתשובות, מסביר מקור. לדבריו, הטענה נשמעה בעיקר באגף האחראי על בחינות הבגרות.

במכתב ששלחה השבוע למנכ"ל משרד החינוך, סיפף רה גוראון כי כאשר ביקשה לפגוש כמה שנים מהגורמים המוסמכים במכון סאלד (שמגבש וכותב

את הבחינות למשרד) לשנות את לשון בחינת הבגרות באורחות ללשון רבים, נאמר לה כי "אין זה פתרון מתאים, כיוון שפניה בלשון רבים תעודד את התלמידים להעתיק". בתגובה, אמרה ל"הארץ" מנהלת מכון סאלד, ד"ר רחל זורמן, כי "אנחנו משמשים כספק של משרד החינוך, ופועלים בהתאם להנחיות ושיקולים של אגף הבחינות במשרד".

"חשבתיו אז ואני סבורה גם היום כי מדובר בעוול, הנובע מחוסר רצון להשקיע מאמץ בשינוי ומהיעדר מודעות להשפעת המצב הנוכחי על הנבחנות והנבחרים", כתבה גוראון, "פנייה בלשון זכר יחיד אינה מתאימה עוד בעידן שבו אנו חיים, והמעבר ללשון רבים הוא שינוי פשוט, שמתבטא לרוב בתוספת אות אחת לכל מי"ל. היא הוסיפה: "אין כל הצדקה לאפליה כזו, בשעה שהשפה העברית מאפשרת לשון רבים והאקדמיה העברית אף ממליצה על כך. הגיע הזמן להוביל את השינוי ולהציג פנייה עדכנית בלשון בחינות הבגרות".

לדברי מקור הבקיא בפרטים, קשה לקבל את הטענה כי שימוש בלשון רבים "יוצר" משפטיות ומעודד העתקות. "אפשר להוסיף הצהרה, לפיה הבחינה אמנם כתובה בלשון רבים אבל מיועדת לכל תלמיד ותלמידה בפרט", הוא אומר. גורם אחר מוסיף כי מדובר ב"תירוץ". משרד החינוך משלם מיליוני שקלים למשגיחים, כבר מגיל צעיר התלמידים יודעים שאסור להעתיק, ובבחינות עצמן כל אחד יושב בשולחן נפרד. לא רציני לטעון שדווקא השימוש בלשון רבים הוא מה שיעררם במשרד החינוך אמר בהקשר זה: "אנו בוחנים את הנוסח הטוב ביותר לתלמידות ולתלמידים – והנכון ביותר מבחינת כללי השפה והייעוץ המשפטי". לדבריו, בעשור האחרון נערכו כבר דיונים בנושא, אך "ייתכן שעכשיו בשל העת, גם בזכות תהליכים חברתיים". אלה מתבטאים, למשל, בהחלטה שקיבלה האקדמיה ללשון העברית ב-2012 ליצור צורות נקבה לכל תואר, תפקיד

13.49x14.64	2/2	עמוד 10	הארץ - כותרת	21/08/2020	74175267-9
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260					

תלמידות נבחנות בבגרות במתמטיקה בירושלים, ביוני צילום: אמיל סלמן

הבינתחומי בהרצליה, הציון הממוצע של נשים במבחן במתמטיקה שהשאלות בו נוסחו בלשון זכר היה נמוך בכ-15% מזה של הגברים. עוד התברר כי נשים שהתבקשו לענות על שאלות בלשון זכר (וגברים שענו על מבחן בלשון נקבה) השקיעו פחות זמן בבחינה. מנגד, נמצא כי שימוש בלשון רבים ("ענר", "כתבר", "תארו") שיפרה את הישגי הנשים, ולא פגעה בתוצאות הגברים.

התרבות ועל החברה, ולכן החלו לקדם שפה שוויונית", כתבה ד"ר הילה רימר, יועצת הנשיא להוגנות מגדרית, "נוסח הפנייה יכול להשפיע, בין היתר, על מידת המעורבות של הקוראות (והקוראים) בטקסט, על תשומת הלב, על האסוציאציות שיעלו, על הרגשות שיתעוררו ועל התגובות".

לפי מחקר שערכו ד"ר תמר קריכלי-כץ מאוניברסיטת תל אביב וד"ר טלי רגב מהמרכז

ודרגה שנושאת אשה, כמו "ראשית ממשלה". "יש תהליכים שמאפשרים לנו לעשות את ההתאמה (בבחינות הבגרות, א"ק), כי הציון בור בשל והאקדמיה תומכת בכך". לצד אוניברסיטת תל אביב שהחליטה על שינוי גורף בנרסמה המבחנים, פרסמה לאחרונה אוניברסיטת בן גוריון מסמך המעודד כתיבה שוויונית מגדרית בעבודות ובמבחנים. "בארץ ובעולם כבר הכירו בהשלכות של אפליה מגדרית לשונית על